

Республикалық лингвистикалық олимпиаданың аудандық кезеңі (2023-2024 оқу жылы)

10 қараша 2023 жыл

Бұл кезеңде сізге 3 лингвистикалық есепті шешу ұсынылады. Мұнда лингвистиканы білу қажет емес. Тапсырмаларды шешу үшін қажет ақпараттың барлығы есептердің өзінде бар. Барлығы 120 ұпай жинай аласыз, тапсырмалардың бағалануы төменде көрсетілген.

Сәттілік тілейміз!

Тапсырмалардың бағалануы

Есеп	Ұпай	Нәтиже
1	40	
2	40	
3	40	
Жалпы ұпай:	120	

Лингвистикадан XXI халықаралық олимпиадасына іріктеу

KazLingO

1 Аксолотльдің үйінде

Науатль тілінің бірнеше сөзі берілген:

teotl – құдай

cuauhtl – ағаш

calli – үй

yacatl – мұрын

xolotl – тірі ағза

calotli – көше

nochtli – опунция (кактустың түрі)

chocolatl – қуырылған және ұнтақталған какао бұршақтарынан жасалатын сусын

1-тапсырма (16 ұпай). Төменде науатль тілінің тағы 9 сөзі және олардың аудармалары кездейсоқ ретпен берілген:

acalotli, acalyacatl, calyacatl, calpan, nocalhuan, nopan, nototol, xayacatl, xocolia

үйдің алды, үйде, менің үйлерім, менде, менің күркетауығым, бетперде, кеменің түмсығы, канал, ащы ету

Науатль сөздерін және олардың аудармаларын сәйкестендіріңіз. Қосымша түсініктеме қажет емес, тек жауаптар ғана бағаланады.

2-тапсырма (5 ұпай). *Teonochtitlan* топонимі сөзбе-сөз “киелі опунциялардың жері” дегенді білдіреді. *Cuauhxacatitlan* топонимі қалай аударылады?

3-тапсырма (4 ұпай). *Axolotl* сөзі науатль тілінен әлемнің көптеген тілдеріне енген (аксолотль - қосмекенділердің бір түрі). Оның бастапқы мағынасын беріңіз.

4-тапсырма (5 ұпай). *Atl* сөзі нені білдіреді?

5-тапсырма (10 ұпай). Науатль тіліне аударыңыз: жол, кеме.

△ Науатль – ацтектердің тілі, юто-ацтек тіл отбасына жатады; бұл тілде Мексика мен көрші елдерде шамамен 1,7 миллион адам сөйлейді. Одан *авокадо, гуакамол, чили, какао, шоколад, койот, оцелот* және *томат* сияқты сөздер шыққан.

c дауысты дыбыстардың алдында *к* деп оқылады, *hu* және *uh* - ағылшынша *w*, *ch* - *ч*, ал *x* - *ш* деп оқылады, *tl* - науатль тілінің ерекше дыбысы. Кейбір сөздерде *x* дыбысы *ch* дыбысына айналады.

2 Эфик-тивті

Эфик тілінде етістіктер және олардың аудармалары берілген:

1. ásàṅà – ол серуендеп жүр	14. èjéto – сен келесің
2. èjédòk – сен қазасың	15. ñjébě – мен (бір нәрсенің) жанынан өтемін
3. éjékă – ол барады	16. òdòrì – сен жасап жатырсың
4. òtò – сен келіп жүрсің	17. ñkéfé – мен ұштым
5. ódòk – ол қазып тұр	18. ñdòrì – мен жасап жатырмын
6. ñbè – мен (бір нәрсенің) жанынан өтіп бара жатырмын	19. éjékéré – ол ойлайды
7. ókódòrì – ол жасады	20. ñfèhè – мен жүгіріп бара жатырмын
8. àkásàṅá – сен серуендедің	21. èkébě – сен (бір нәрсенің) жанынан өттің
9. èjéto – ол келеді	22. ékèrè – ол ойлап жатыр
10. àkà – сен бара жатырсың	23. ókóbóṅ – ол сыйынды
11. ñkèrè – мен ойлап жатырмын	24. èkéfé – сен ұштың
12. ókódòk – ол қазды	
13. ñjésàṅá – мен серуендеймін	

1-тапсырма (6 ұпай). Қазақ тіліне аударыңыз:

25. èfè
26. éjésàṅá
27. òdòk
28. éjéfèhé

2-тапсырма (18 ұпай). Эфик тіліне аударыңыз:

29. сен ұшасың	34. ол барды
30. сен қаздың	35. мен жүгіремін
31. ол ойлады	36. мен ұшып бара жатырмын
32. ол жасап жатыр	37. ол сыйынады
33. мен жүгірдім	

3-тапсырма (14 ұпай). Эфик етістіктерінің құрылымын сипаттаңыз.

△ Эфик тілі Атлантика-Конго тілдерінің төменгі Кросс тармағына жатады. Бұл тілде Нигерияның Кросс-Ривер штатында шамамен 2 000 000 адам сөйлейді.

Көмекші етістіктің (тұр, отыр, жатыр, жүр) таңдалуы бұл тапсырма үшін маңызды емес.

3 Порт сөйленісі

Сөздер және олардың сәйкесінше португал және испан тілдеріне аудармалары берілген. Сондай-ақ аудармалардың әрқайсысы үшін жеңілдетілген кириллицалық транскрипция ұсынылған.

[ачитуджи]	ATTITUDE	көзқарас	ACTITUD	[актиту]
[мохдэ]	MORDER	тістеу	MORDER	[мольдэль]
[молэкуләх]	MOLECULAR	молекулалық	MOLECULAR	[молекуляль]
[собрри]	SOBRE	үстінде	SOBRE	[собррэ]
[вэхджиш]	VERDES	жасыл (заттар)	VERDES	[бэльдэх]
[ишфэра]	ESFERA	сфера	ESFERA	[эхфэра]
[ка́хуш]	CARROS	автомобильдер	CARROS	[ка́ррох]
[ишпэра́]	ESPERAR	күту	ESPERAR	[эхпэра́ль]
[дóзи]	DOZE	он екі	DOCE	[дóсэ]
[ка́заш]	CASAS	үйлер	CASAS	[ка́сах]
[шофэх]	CHOFER	жүргізуші	CHOFER	[чофэль]
[хи́ку]	RICO	бай	RICO	[рри́ко]
[дэсиджі́]	DECIDIR	шешу	DECIDIR	[дэсиди́ль]
[хаджика́у]	RADICAL	радикалдық	RADICAL	[ррадика́ль]
[зонаш]	ZONAS	аймақтар	ZONAS	[со́нах]

1-тапсырма (18 ұпай). Сәйкесінше португал және испан тілінде берілген келесі сөздердің транскрипцияларын жазыңыз:

VERDADE	ақиқат	VERDAD
COR	түс	COLOR
ESPOSA	жұбай	ESPOSA
ALTERNATIVAS	баламалар	ALTERNATIVAS
RURAL	ауылдық	RURAL
CHOCAR	соқтығу	CHOCAR
TRISTES	қайғылы (адамдар)	TRISTES
TRISTEZA	қайғы	TRISTEZA
ESCOLAR	мектеп	ESCOLAR

2-тапсырма (22 ұпай). Жауаптарыңызды негіздеңіз: транскрипцияларды жазу үшін керекті барлық заңдылықтарды жазып шығыңыз.

△ Португал және испан тілдері — Пиреней түбегінен шыққан бір-біріне жақын роман тілдері, ал қазір бұл тілдерде әлемнің әртүрлі елдерінде жүздеген миллион адам сөйлейді.

Есепте португал тілі үшін Рио-де-Жанейро диалекті, ал испан тілі үшін Пуэрто-Рико диалекті қолданылған. Бұл диалектілер көршілес аймақтардың басқа португал және испан диалектілерінен айтарлықтай ерекшеленеді, өйткені Пуэрто-Рико да, Рио-де-Жанейрода да порт бар. Порттың сауда орталығы ретінде бар болуы диалектілердің бүгінгі түріне әсер етті.